

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill Iaf 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

I) Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Cynllun Strategol Y Gymraeg mewn Addysg.

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Pwrpas Cynllun Strategol Y Gymraeg mewn Addysg (CSGA) yw amlinellu gweledigaeth yr Awdurdod o gael cyfundrefn addysg Gymraeg a dwyieithog sydd yn rhoi anghenion ein holl ddysgwyr yn ganolog i'r ddarpariaeth. Daeth y cynlluniau cyntaf hyn yn weithredol ar 1 Ebrill 2014 am gyfnod o 3 blynedd hyd at fis Mawrth 2017, ac fe ddiweddarwyd y Cynllun am y tair blynedd ddilynol. Oherwydd amgylchiadau di-gynsail Covid-19, ymestynnwyd y cyfnod hwnnw am un flwyddyn ychwanegol. Fe fydd y Cynllun newydd hwn yn weithredol am gyfnod o ddeng mlynedd, o fis Medi 2022 hyd 31ain Awst 2032.

Lluniwyd y Strategaeth gan gyfarch amcanion a gofynion dyletswyddau'r sector gyhoeddus dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 (gan gynnwys dyletswyddau sector gyhoeddus Cymreig). Yn unol a'r dyletswyddau cyfreithiol yma wrth wneud penderfyniadau mae rhaid i'r Cynghorau dalu sylw dyledus i'r angen (1) i ddiddymu gwahaniaethu anghyfreithiol (2) hyrwyddo cyfle cyfartal a (3) meithrin perthnasau da ar sail y nodweddion gwarchoddedig, a thalu sylw dyledus i'r dyletswydd cymdeithasol economaidd dan Adran 1 o'r Ddeddf.

Cyfeiria Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 at wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrrff cyhoeddus i gyflawni 7 o nodau llesiant lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Paratowyd y Strategaeth gan gyfarch amcanion a gofynion y Ddeddf.

Mae'r Cynllun yn gosod ymrwymiad a chyfeiriad clir ar gyfer sicrhau bod dysgwyr Gwynedd yn cyflawni'r safonau uchaf er mwyn cynnal yr iaith, diwylliant a'r economi yn lleol.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Rhian Parry Jones

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Cychwynnwyd ar yr asesiad wrth i'r ddogfen gael ei llunio, gan ei gwblhau wedi llunio drafft terfynol y Cynllun.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Cynrychiolwyr o ysgolion y sir – athrawon, cydlynwyr iaith, Llywodraethwyr. Swyddogion Cyngor Gwynedd.

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y Cynllun drafft, am gyfnod o wyth wythnos, rhwng 15 Hydref i 17 Rhagfyr 2021. Yn unol â'r Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg ac Asesu'r Galw am Addysg Cyfrwng Cymraeg (Cymru) 2013, fe ymgynghorwyd â rhan-

ddeiliaid allanol yn ogystal â Llywodraeth Cymru. Gwnaed addasiadau i'r CSGA yn dilyn rhai o'r prif sylwadau a dderbyniwyd er mwyn cryfhau'r ddogfen ddiwygiedig.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Y prif newidiadau sydd wedi cael eu hychwanegu i'r ddogfen yw esboniad cryno am y dynodiadau iaith a'r Polisi Iaith, ac ychwanegu data i'r tablau targedau 10 mlynedd ar ddiwedd pob deilliant.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Ymgorfforir yng Nghynllun Strategol Y Gymraeg mewn Addysg weledigaeth Cynllun Hybu'r Gymraeg yng Ngwynedd (2013-23), a rhoddir ystyriaeth yn ogystal, i ofynion y deddfau a'r strategaethau canlynol wrth lunio'r Cynllun:

- *Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol* (2015)
- *Ffyniant i Bawb: Y Strategaeth Genedlaethol: Symud Cymru Ymlaen* (2016-2021), *Cytundeb Blaengar* (2016)
- *Deddf ADY a Thriwlynlys Addysg (Cymru)* (2018)

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Nac oes, nid oes bylchau yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Er nad yw'r Cynllun yn gwahaniaethu ar sail hil na chenedligrwydd, mae'n ofynnol i ddisgyblion o bob cefndir i ddysgu'r Gymraeg a chael eu haddysgu drwy gyfrwng Y Gymraeg yn unol â Pholisi Iaith yr Awdurdod. Rhoddir cymorth i ddisgyblion ymdopi gyda'r newid hwn drwy eu cefnogi yn y Gyfundrefn Addysg Drochi a chynnig cefnogaeth

		<p>briodol iddynt yn yr ysgol. Mae gan ysgolion Gwynedd bolisiau perthnasol ar waith i amddiffyn unigolion rhag unrhyw wahaniaethu yn seiliedig ar hil, megis Polisiâu Cydraddoldeb, Cynhwysiant a Gwrth-fwlio. Mae'r polisi Gwrth-fwlio a ddarperir gan Gyngor Gwynedd yn nodi canllawiau a gweithdrefnau gwrth-fwlio yn seiliedig ar ffactorau megis hil yn yr ysgol. Yn ogystal, fe nodir ym mholisi Cydraddoldeb sydd yn cael ei gweithredu gan ysgolion cynradd Gwynedd fod yr ysgolion yn <i>"..gwrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i></p>
Anabledd	Positif	Nid yw'r CSGA yn gwahaniaethu ar sail anabledd.
Rhyw	Dim	Nid yw'r CSGA yn gwahaniaethu ar sail rhyw. Gweithredir gofynion Polisi Cydraddoldeb sydd yn nodi'r angen i: <i>"..wrthwynebu pob math o ragfarn a gwahaniaethu ac yn cydnabod bod gan ddisgyblion wahanol anghenion, gofynion ac amcanion."</i>
Oedran	Dim	Cynhwysir pob disgybl sy'n derbyn addysg yn y Sir yn neilliannau'r CSGA. Ni wahaniaethir ar sail oedran gan fod deilliannau penodol yn berthnasol i oedrannau penodol.
Cyfeiriadedd rhywiol	Positif	Nid yw'r CSGA yn gwahaniaethu ar sail cyfeiriadedd rhywiol.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Nid yw'r CSGA yn gwahaniaethu ar sail crefydd neu gred. Mae Polisi Cynhwysiad yn amlinellu'r camau i'w dilyn mewn achos o wahaniaethu ar sail crefydd neu gred.
Ailbennu rhywedd	Dim	Nid yw'r CSGA yn gwahaniaethu ar sail ailbennu rhywedd.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Amherthnasol.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Amherthnasol.
Yr iaith Gymraeg	Positif	Mae'r iaith Gymraeg yn ganolog i Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg. Mae'r cynllun yn cyd-fynd â Pholisi Iaith Cyngor Gwynedd ac felly disgwylir gweld effaith positif ar yr iaith Gymraeg wrth gyflawni'r targedau a amlinellir ynddo. Gosodir yr un disgwyliadau i bob ysgol, ac felly o ran gweithredu'r CSGA, ni ragwelir y bydd effaith negyddol ar yr iaith.

Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Positif	Paratoir disgyblion o bob cefndir i ddeall manteision dwyieithrwydd yn gymdeithasol ac yn economaidd.
--	---------	---

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	Dim effaith. Ni fyddai gweithredu'r CSGA yn newid dim ar ddyletswydd statudol ysgolion Gwynedd i amddiffyn disgyblion rhag unrhyw wahaniaethu, aflonyddu neu erledigaeth.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Nod y Strategaeth yw hyrwyddo cyfleoedd cyfartal o ran mynediad i'r iaith a'i defnydd ar draws holl sefydliadau addysgol y Sir. Bydd cefnogaeth gadarn i ddysgwyr o gefndiroedd di-Gymraeg drwy'r Gyfundrefn Drochi'n benodol, ac yn yr ysgolion unigol, a bydd cefnogaeth briodol yn cael ei chynnig i sicrhau dealltwriaeth ac ymrwymiad rhieni i gefnogi datblygiad addysgol eu plant. Amlinellir y camau hyn fel rhan o Gynlluniau gweithredu'r Deilliannau yn y CSGA.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Mae'r Cynlluniau arfaethedig yn neilliannau'r CSGA yn annog perthnasau cadarnhaol rhwng dysgwyr o amrywiol gefndiroedd – yn Gymraeg neu'n ddysgwyr o gefndiroedd di-Gymraeg.

* I'w ddileu yn ôl yr angen

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na

chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Gweler 2.4 uchod.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Ddim yn berthnasol – gweler 1.2 uchod.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Gweler yr ymatebion blaenorol sydd yn amlinellu sut y gwneir hyn o fewn y Cynllun Strategol.

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Amherthnasol

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Bydd y CSGA yn effeithio'n bositif ar ffyniant yr iaith Gymraeg o fewn y Sir.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nac ydyw.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	✓
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Risgiau wedi'u hadnabod o fewn y Cynllun ac wedi cael eu hystyried – gweler uchod.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Ni ragwelir y bydd mabwysiadau Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yn cael effaith negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb y cyfeirir atynt yn yr asesiad hwn.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd gweithrediad a datblygiad y CSGA yn cael ei fonitro'n gyson. Bydd cyfleoedd i wrando ac ymateb i ran-ddeiliaid wrth asesu effeithiolrwydd y Cynllun.

Bydd cymeradwyo'r CSGA yn fodd i Lywodraeth Cymru fonitro'r ffordd y bydd yr awdurdod yn ymateb i ofynion y deilliannau a amlinellir ynddo, ac i:

- sicrhau bod pob cam o brosesau addysg yr awdurdod lleol yn rhoi ystyriaeth lawn i addysg cyfrwng Cymraeg;
- ehangu addysg cyfrwng Cymraeg, lle bo galw, ar sail cynllunio gwell;
- sicrhau fod gwasanaethau cefnogi addysg cyfrwng Cymraeg yn cael eu cyflwyno ar sail consortia;
- wella safonau ac ehangu defnydd o'r Gymraeg ymhlith plant a phobl ifanc; a
- ddangos cynnydd yn erbyn targedau penodol y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg.

